

het bestuur van een bedrijfsschap desgevraagd of uit eigen beweging de minister van raad dient.

Vrij algemeen wordt er, naar mijn mening terecht, groot belang gehecht aan de adviserende taak van de bedrijfslichamen. Ik vermeld dit punt niet alleen om volledig te zijn, maar omdat het aanleiding zal moeten geven tot bezinning op de vraag of er daarnaast plaats is voor een zwaar opgezette Bosraad, als in het ontwerp van de Commissie-Van Asch van Wijk is voorzien.

Tenslotte nog iets over het tijdstip, waarop de totstandkoming van het Bosschap verwacht kan worden. Indien factoren, die met het Bosschap op zich zelve niet te maken hebben, geen versturende invloed uitoefenen, verwacht ik, dat de Algemene Maatregel van Bestuur tot instelling van het Bosschap omstreeks de jaarwisseling het Staatsblad zal kunnen bereiken.

HET BOSSCHAP EN DE PARTICULIERE BOSSEN

[93 (492)]

door

S. J. HALBERTSMA

(Bekorte tekst van de voordracht, gehouden op 18 September 1953 voor de 21e Wetenschappelijke Cursus van de Nederlandsche Boschbouw Vereeniging)

De grondwettelijke basis voor een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is reeds gelegd in 1922, toen bij de herziening van de Grondwet in dat jaar een artikel werd opgenomen, inhoudende, dat de Wet aan andere dan in de Grondwet genoemde lichamen (rijk, provincie en gemeente) verordenende bevoegdheid kan geven. Zo werden op grond van genoemd artikel territoriale corporaties ingesteld, een openbaar lichaam voor de Wieringermeerpolder in 1937 en een openbaar lichaam voor de Noord-oost-polder in 1942. Bij de grondwetsherziening van 1938 is de grondslag voor de instelling van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties met regelende bevoegdheid verder uitgewerkt.

Het Ontwerp Landbouwbedrijfsregelingenwet 1939 voorzag in een verbindendverklaring voor alle bedrijfsgenoten van door erkende organisaties in gemeenschappelijk overleg tot stand gebrachte en door de Centrale Overheid goedgekeurde regelingen. Een voorlopig verslag werd op dit wetsontwerp nog uitgebracht; door de oorlogsomstandigheden kon de parlementaire behandeling echter geen verdere voortgang vinden.

Tijdens de bezetting werd in 1941 het Organisatiebesluit Voedselvoorziening afgekondigd. Op grond hiervan werden de hoofdbedrijf- en bedrijfsschappen ingesteld. De bedrijfsschappen zijn *verticale organisaties* dat wil zeggen, dat elk van hen omvat alle ondernemingen, die een functie (produceren, verhandelen, be- en verwerken), vervullen ten aanzien

van bepaalde producten. In de oorlogsjaren is ook de zogenaamde Woltersomse organisatie ingevoerd. Hoofdgroepen voor de industrie, handel, ambacht, bankwezen, verzekeringswezen en verkeerswezen werden ingesteld. Deze hoofdgroepen zijn weer onderverdeeld in bedrijfsgroepen, vakgroepen en ondervakgroepen. De Woltersomse organisaties zijn *horizontale organisaties*; hier werden telkens ondernemingen, die in het bedrijfsleven een gelijke functie vervullen, samengebracht in één organisatie.

Zowel de Woltersomse organisaties als de organisaties voor de voedselvoorziening hebben verordenende bevoegdheid. Beide organisaties zijn na de bevrijding gehandhaafd, in afwachting van een definitieve regeling voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Wat de gang van zaken sedert 1945 betreft zou ik het volgende willen opmerken. De tijdens de bezetting opgeheven werkgevers- en werknemersorganisaties werden spoedig weer opgericht, waarbij men echter verder is gegaan dan vóór de oorlog. De drie grote vakcentralen, het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging en het Christelijk Nationaal Vakverbond, vormden tezamen de Raad van Vakcentralen, terwijl de bij deze centrales aangesloten vakbonden tezamen bedrijfsunies vormden op het niveau van de bedrijfstak. Zo kennen wij bijvoorbeeld de Unie van Landarbeidersbonden. De grote werkgeversorganisaties, het Centraal Sociaal Werkgeversverbond, het Katholieke Verbond van Werkgeversvakverenigingen en het Verbond van Protestantsch Christelijke Werkgevers in Nederland en de werkgeversorganisaties op het gebied van de landbouw en middenstand vormden tezamen de Raad van Bestuur in Arbeidszaken.

Van veel groter belang is echter de oprichting van de Stichting van de Arbeid, waar de centrale werkgevers- en arbeidersorganisaties elkaar ontmoeten. De Stichting van de Arbeid werd door de regering als adviserend college erkend in het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen. Het College van Rijksbemiddelaars dient ingevolge het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen bij de belangrijkste beslissingen de Stichting van de Arbeid te horen. Dus ook de landbouw en de middenstand zijn bij het werk van de Stichting van de Arbeid betrokken.

Voor ons is van groot belang geweest de oprichting in Juli 1945 van de Stichting voor de Landbouw. De drie Centrale Landbouw Organisaties: het Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité, de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond en de Ned. Christelijke Boeren- en Tuindersbond, hadden geregeld onderlinge bijeenkomsten. In de crisistijd, dus na 1930, werd betreffende sociale vraagstukken incidenteel contact gelegd tussen deze drie organisaties en de 3 Landarbeidersbonden. In 1939 werd hieraan een vaste vorm gegeven door de oprichting van een Centraal Secretariaat voor Land- en Tuinbouw.

In Mei 1941 besloten de 3 Centrale Landbouw Organisaties, om voortaan de vertegenwoordigers der Landarbeidersbonden ook gelegenheid te geven, aan haar vergaderingen omtrent de economische aangelegenheden deel te nemen. De maatregelen door de bezetter genomen maakten een effectuering van dit besluit echter onmogelijk. De dadelijk na de bevrijding opgerichte Stichting voor de Landbouw had als eerste taak de oprichting van een publiekrechtelijk lichaam voor de landbouw te bereiden en als tweede om in afwachting daarvan de technische en sociaal-economische landbouwbedrijfsbelangen te behartigen. De Stichting

voor de Landbouw kent provinciale stichtingen en het landelijk apparaat kreeg een functionele onderbouw door de instelling van hoofdafdelingen voor de verschillende takken van bodemcultuur, terwijl een aantal commissies voor diverse onderwerpen werd ingesteld zoals een Commissie Grondgebruik en een Belastingcommissie.

Hoewel de voorbereiding van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de landbouw krachtig ter hand werd genomen, kon het eerste voorontwerp (van 1946) echter niet verder behandeld worden, doordat de wettelijke grondslag voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in het algemeen nog op zich liet wachten. Het bleek namelijk zeer moeilijk om de diverse stromingen, die op het gebied van de p.b.o. bestaan, onder één noemer te brengen. Men kent drie hoofdgedachten: A. Functionele decentralisatie, B. Subsidiariteitsbeginsel, C. Souvereiniteit in eigen kring.

A. Functionele decentralisatie. Deze gedachte wordt in het bijzonder van socialistische zijde verdedigd. De bedrijfsorganisatie was namelijk nodig om organen te creëren, welke het mogelijk zouden maken de vervulling van de overheidstaak functioneel te decentraliseren.

B. Subsidiariteitsbeginsel. Dit beginsel wordt aangehangen door de Rooms-Katholieken. Het bedrijfschap heeft een eigen doel en taak, onderscheiden van het doel en de taak van de Staat. Aan lagere organen dient te worden overgelaten, wat deze even goed of beter kunnen verzorgen dan hogere organen.

C. Souvereiniteit in eigen kring. Een bedrijfstak is een gemeenschap, die soeverein is in eigen kring en behoort derhalve zelf de rechtsregelen te stellen, welke in die gemeenschap zullen gelden. De Overheid dient te waken tegen schade aan het algemeen belang.

Een commissie in 1946 ingesteld onder Voorzitterschap van Prof. Dr F. J. H. M. van der Ven kreeg tot taak, een wetsontwerp op te stellen, mede aan de hand van de over deze materie reeds verschenen geschriften. Met name betrof het hier het zogenaamde voorontwerp-Vos en de proeve van wetsontwerp van het Centrum voor Staatkundige Vorming van de K.V.P., waarna achtereenvolgens het beginsel van de functionele decentralisatie en het subsidiariteitsbeginsel werden gehuldigd. De werkzaamheden van deze commissie hebben ertoe geleid dat in 1950 de Wet op de bedrijfsorganisatie werd afgekondigd.

De Wet kent drie hoofdstukken:

- I. de Sociaal-Economische Raad;
- II. de product-, de hoofdbedrijf- en de bedrijfsschappen;
- III. overgangs- en slotbepalingen.

De S.E.R., die uit 45 leden bestaat, nl. 15 vertegenwoordigers der werkgevers, 15 der arbeidersorganisaties en 15 leden door de Kroon benoemd, heeft een bestuurlijke en adviserende taak.

Krachtens artikel 66 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie, ook wel Raamwet of kaderwet genoemd, kunnen productschappen, verticale organen, en bedrijfsschappen, horizontale organen, worden ingesteld. De huidige verticale bedrijfsschappen voor de voedselvoorziening zullen straks in productschappen worden omgezet.

Productschappen kunnen alleen bij de Wet worden ingesteld en bedrijfsschappen hetzij bij A.M.v.B. (Algemene Maatregel van Bestuur), hetzij bij de Wet. Voor de instelling bij A.M.v.B. is noodzakelijk, dat de S.E.R. een gunstig advies heeft uitgebracht aan de Regering in overeen-

stemming met de representatieve organisaties van werkgevers en werknemers.

Toen de Stichting voor de Landbouw in Juli 1945 was opgericht, werd het gewenst geacht, dat ook de bosbouw betrokken zou worden bij de werkzaamheden van deze Stichting. In Augustus 1945 werd toen een Bosbouw Commissie, later omgezet in een Hoofdafdeling Bosbouw, ingesteld.

Al spoedig bleek de behoefte — onder andere ook van arbeiderszijde met het oog op het tot stand komen van een collectieve arbeidsovereenkomst — dat de werkgevers in de bosbouw over een eigen organisatie zouden beschikken. In Augustus 1946 werd toen de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren opgericht, die sedertdien als de organisatie van werkgevers, van ondernemers in de bosbouw, is opgetreden.

De Hoofdafdeling Bosbouw bestaat thans uit 9 leden, 6 aangewezen door de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren en 3 door de landarbeidersbonden. Verder hebben een aantal adviserende leden zitting in de Hoofdafdeling Bosbouw, waaronder vertegenwoordigers van het Staatsbosbeheer, de Landbouwhogeschool, de Ned. Heide Mij., de Nederlandsche Boschbouwvereeniging, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en de Vereniging „Het Grondbezit”.

Bij de voorbereiding van de p.b.o. bleken er bezwaren van de zijde van de Ned. Vereeniging van Boscheigenaren te zijn — in hoofdzaak van organisatorische aard — die het niet mogelijk maakten, dat er één Landbouwschap zou komen, dat ook de bosbouw zou omvatten.

De zes organisaties, die tezamen het hoofdbestuur van de Stichting voor de Landbouw vormen, stelden zich op het standpunt, dat in de ontwerp-A.M.v.B. tot instelling van het Landbouwschap, dat in Augustus 1951 bij de S.E.R. werd ingediend, geen wijzigingen dienden te worden aangebracht.

De ontwerp A.M.v.B. betekende echter, dat de ondernemer in de bosbouw in een mindere positie zou komen te verkeren dan de ondernemer in de landbouw, en zelfs in een mindere positie dan de arbeiders, omdat de ondernemers in de bosbouw niet vertegenwoordigd zouden worden in het bestuur, hetwelk feitelijk alle macht in handen heeft. Heffingen op bosgronden zouden dan worden vastgesteld door boeren en arbeiders, waarmede zij uiteindelijk over de gelden van de bouseigenaren zouden beschikken. Dit is in strijd met het adagium „no taxation without representation”; tot op heden heeft bij iedere publiekrechtelijke last (waterschap, gemeente, provincie en rijk) degeen, die deze last treft, stemrecht. Voorts zouden in dit geval lonen en andere arbeidsvoorwaarden — evenals thans opgesteld door de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren en de drie landarbeidersbonden — worden vastgesteld en eventueel opgelegd door boeren en arbeiders door middel van de Hoofdafdeling Sociale Zaken terwijl dit thans geschiedt door het onafhankelijk College van Rijksbemiddelaars. En tenslotte zou bijvoorbeeld ook het personeel van het secretariaat van de bosbouwafdeling door boeren en arbeiders worden benoemd.

Inmiddels diende de Stichting voor de Landbouw, hierbij optredende namens de zes organisaties, het ontwerp Landbouwschap bij de S.E.R. in. De bezwaren van de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren tegen het ontwerp Landbouwschap werden in December 1951 ook aan de

S.E.R. kenbaar gemaakt. Toen overeenstemming ten aanzien van de tekst niet mogelijk bleek, besloot de Wetgevingscommissie het onderdeel betreffende de bosbouw te schrappen.

In October 1952 dienden de vier organisaties, namelijk de Nederlandse Vereeniging van Boscheigenaren, en de drie landarbeidersbonden een ontwerp Bosschap in, dat op 17 April 1953 door de S.E.R. werd behandeld. In hoofdzaak bleef het advies ongewijzigd.

Met de Wet op de Bedrijfsorganisatie van Januari 1950 kan deze ontwerp A.M.v.B. ons een indruk geven van het toekomstige Bosschap, dat een bedrijfsschap in de zin der wet zal worden.

Als taak van de product- en bedrijfsschappen wordt in artikel 71 van de Raamwet genoemd: „het bevorderen van een het belang van het Nederlandse volk dienende bedrijfsuitoefening door de ondernemingen, waarvoor zij zijn ingesteld, alsmede het behartigen van het gemeenschappelijk belang van die ondernemingen en van de daarbij betrokken personen”.

Een schap heeft als organen: een bestuur, een voorzitter, een dagelijks bestuur, één of meer secretarissen en eventueel één of meer commissies uit het midden van het bestuur. De bestuursleden van een bedrijfsschap worden benoemd door de door de Kroon aan te wijzen organisaties van ondernemers en van werknemers. In aanmerking komen slechts organisaties, die naar het oordeel van de Kroon, na hieromtrent bij de S.E.R. advies te hebben ingewonnen, representatief zijn. Verder schrijft de Wet pariteit voor ten aanzien van ondernemers en werknemers behoudens bijzondere redenen.

Hier zien we dus een belangrijk verschil met de Woltersomse organisaties en de verticale Bedrijfsschappen voor de Voedselvoorziening, waar de arbeiders vóór de bevrijding niet waren en daarna slechts door één persoon in het bestuur zijn vertegenwoordigd.

Het is de bedoeling, dat het bestuur van het Bosschap zal bestaan uit 14 personen: 7 vertegenwoordigers der landarbeidersbonden, 6 van de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren, vertegenwoordigende particulieren, provincies en gemeenten en één zetel voor de staat. Voorts bepaalt de Raamwet, dat de betrokken ministers één of meer personen als hun vertegenwoordigers voor een bedrijfsschap aanwijzen. Deze vertegenwoordigers zijn bevoegd de vergaderingen van het bestuur bij te wonen en zij hebben in deze vergaderingen een raadgevende stem. De voorzitter en de secretarissen van een bedrijfsschap worden door het bestuur benoemd. De benoeming van de voorzitter behoeft de goedkeuring van de betrokken ministers.

Behalve de genoemde organen kunnen bij de instellingswet of het instellingsbesluit ook andere organen worden aangewezen. Wat het Bosschap betreft, is hiervan een voorbeeld de Hoofdafdeling Sociale Zaken. In deze hoofdafdeling zullen alleen zitting hebben: vertegenwoordigers van de particuliere ondernemers en arbeiders, aangezien eventuele loonverordeningen niet zullen gelden voor de staat, de provincies en de gemeenten. Voor de wettgevende bevoegdheid en de adviserende taak van het bedrijfsschap zij verwezen naar hetgeen de heer Van Setten hierover zal mededelen. Ik meen wel te kunnen zeggen, dat het bestaan van een orgaan van samenwerking, met name voor de particuliere bosbouw, van groot belang is. Tezamen hebben werkgevers en werknemers de sociaal-economische en technische aangelegenheden, de bosbouw betreffende,

onder het oog gezien en tezamen hebben zij de belangen bepleit voor het bos, de werkgevers en de arbeiders in de bosbouw bij de regering, de Staten-Generaal en waar dat ook nodig mocht zijn. Op hoge prijs zijn steeds gesteld de adviezen en de medewerking van de adviserende leden. Maar niet vergeten mag worden, dat dit werk slechts mogelijk is gemaakt door een gedeelte van de bouseigenaren en een gedeelte van de bosarbeiders, namelijk alleen door diegenen, die aangesloten zijn bij de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren en de drie landarbeidersbonden. Zij, die zich afzijdig houden, hebben geprofiteerd van de offers, die anderen vrijwillig hebben gebracht.

De instelling van het Bosschap geeft de mogelijkheid om een gezonde financiële basis te geven aan het werk, dat geschiedt en in de toekomst waarschijnlijk in grotere mate zal geschieden voor al degenen, die bij de bosbouw zijn betrokken. Het is de bedoeling, dat de heffingen worden vastgesteld naar rato van de oppervlakte grond, die de desbetreffende bosbouwonderneming in gebruik heeft. De gedachten gaan er naar uit om de bosgronden in drie klassen te verdelen en het bedrag der heffing, dat vermoedelijk gemiddeld ongeveer f 0,85 per ha zal bedragen, voor de beste gronden hoger te stellen en voor de slechtste gronden lager. Indien de oppervlakte grond redelijkerwijze geen basis voor een heffing kan opleveren, zoals bijvoorbeeld bij wegbeplanting, worden bij de heffingsverordening regelen gesteld.

De heffingen zijn evenwel niet de enige bron van inkomsten voor het Bosschap. Voor verrichte werkzaamheden kunnen ook retributies worden geheven. Verder kan de regering ook subsidies verlenen, niet alleen voor datgene, wat in medebewind wordt uitgevoerd, maar ook voor hetgeen krachtens eigen autonome bevoegdheid wordt gedaan. De bosbouw zal zeker niet in staat zijn om hoge heffingen te betalen. De heffingen zullen zo laag mogelijk moeten worden gehouden. Ik meen, dat het Bosschap ook aanspraak zal mogen maken op rijkssubsidies, gezien het grote belang van het bos voor het Nederlandse volk. Indien men wil blijven vasthouden aan kapvergunning of meldingsplicht en herplantverplichting — ook al eist het particuliere belang van de bosbezitter anders — dan zal de overheid zijn hulp niet mogen onthouden.

Van groot belang voor de ondernemers in de bosbouw is de mogelijkheid, die de Raamwet biedt om een aftrek op de heffingen toe te staan aan de leden van erkende organisaties van ondernemers tot een deel van het bedrag, dat zij als contributie aan deze organisaties hebben betaald. Deze aftrek kan niet meer dan de helft van de heffing bedragen. Een voorbeeld moge dit verduidelijken.

Het Bosschap legt een bouseigenaar een heffing op van f 100. Zijn contributie aan de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren bedraagt bijvoorbeeld f 40. Nu mag dus een deel van de contributie, bijvoorbeeld f 39, van de heffing worden afgetrokken. De bouseigenaar betaalt dus in dit voorbeeld aan heffing (f 100—f 39 (deel contributie)) = f 61 en aan de Vereeniging van Boscheigenaren f 40. Is men dus geen lid van de Vereeniging van Boscheigenaren dan wordt f 100 aan heffing betaald en is men wel lid dan wordt in totaal f 101 betaald namelijk f 61 aan heffing en f 40 aan contributie.

Is de contributie f 70 en de heffing f 100, dan mag maximum f 50, zijnde de helft der heffing, worden afgetrokken. De bouseigenaar betaalt dan

aan heffing f 100—f 50 (deel contributie) = f 50 + f 70 aan contributie. Is men dus geen lid van de Vereeniging van Boscheigenaren dan wordt weer f100 aan heffing betaald en is men wel lid van deze vereniging dan wordt in totaal f 120 betaald, namelijk f 50 aan heffing en f 70 aan contributie.

Het lidmaatschap van de Nederlandsche Vereeniging van Boscheigenaren behoeft dus practisch geen extra kosten te veroorzaken, mits de contributie maar niet hoger is dan de helft van de heffing.

De begroting wordt van een schap bij verordening door het bestuur vastgesteld, hetgeen impliceert, dat daarover in het openbaar wordt be-raadslaagd. De begroting behoeft de goedkeuring van de S.E.R. evenals de rekening en verscheidene andere financiële en administratieve re-gelingen. Ook bij het vaststellen van de rekening wordt weer een proce-dure van openbaarheid gevolgd.

Wij leven in omstandigheden, dat tal van maatregelen nodig zijn, of men dit nu prettig vindt of niet. Ik denk in dit geval bij voorbeeld, dat door de dichtheid van de bevolking de recreatie steeds grotere eisen stelt en de landbouwende bevolking van Nederland ten opzichte van het grondgebruik ondanks de inpolderingen en de landaanwinning een nij-pend gebrek aan cultuurgrond heeft. De bosbezitter, of dat nu een par-ticulier, een N.V., een stichting of een gemeente of provincie is, loopt groot gevaar, dat er over hem en zonder hem beslissingen worden ge-nomen. Het Bosschap biedt nu grote perspectieven, dat de georganiseerde bedrijfsgenoten zelf zoveel mogelijk bij al deze maatregelen worden inge-schakeld en hun invloed kunnen uitoefenen. Ik acht dit van het grootste gewicht voor de betrokkenen.

Mijnheer de voorzitter, de tijd is niet ver meer, dat het Bosschap in het leven zal zijn geroepen. U zelf bent nauw betrokken geweest door middel van Uw adviserende lidmaatschap bij de werkzaamheden van de Hoofdafdeling Bosbouw. Ik hoop, dat ook het Bosschap in de toekomst niet te vergeefs een beroep op U en op vele leden van de Nederlandsche Boscbouw Vereeniging in welke functie dan ook, zal doen. Alleen door eendrachtig samenwerken zal het Bosschap zijn taak kunnen vervullen in het belang van het Nederlandse bos, dat ons allen dierbaar is, in het belang van al degenen, die bij het bos en de bosbouw zijn betrokken en in het belang van het gehele Nederlandse volk.